

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **T.K.**,
ukaranego za czyn z art. 94 § 1 k.w.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej,
na posiedzeniu w dniu 21 listopada 2024 r.,
w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść ukaranego
od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie
z dnia 12 września 2023 r., XI Ka 644/23,
utrzymującego w mocy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej
z dnia 10 marca 2023 r., II W 1121/22,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu I instancji i uniewinnia T.K. od zarzucanego mu wykroczenia,**
- 2. kosztami postępowania w sprawie obciąża Skarb Państwa.**

Andrzej Tomczyk Małgorzata Wąsek-Wiaderek Eugeniusz Wildowicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z dnia 10 marca 2023 r., II W 1121/22, T.K. został uznany za winnego wykroczenia z art. 94 § 1 k.w., polegającego na tym, że w dniu 25 stycznia 2022 r., ok godz. 13:20, w miejscowości C., pow. b., woj. [...], na drodze wojewódzkiej nr [...] kierował samochodem P. o nr rej.(..), „nie posiadając do tego wymaganych uprawnień z uwagi na jego elektroniczne zatrzymanie”, za które wymierzono mu karę 1500 zł grzywny oraz zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych kat. B na okres 6 miesięcy.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca obwinionego, który zaskarżył go w całości i zarzucił „błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia mający wpływ na jego treść poprzez przyjęcie, że T.K. w dniu 25 stycznia 2022 r. około godziny 13:20 w miejscowości C., pow. b., woj. [...], na drodze wojewódzkiej nr [...] kierował samochodem P. o nr rej. (...) nie posiadając do tego wymaganych uprawnień z uwagi na jego elektroniczne zatrzymanie, w sytuacji gdy T.K. nie miał świadomości, że nie posiada uprawnień do kierowania pojazdami w zakresie kategorii B prawa jazdy, z uwagi na fakt, iż pozostawał w przekonaniu, że na datę 25 stycznia 2022 r. okres na jaki cofnięto uprawnienia do kierowania pojazdami minął – prawo jazdy zostało zatrzymane na mocy decyzji Prezydenta Miasta B. z dnia 30 grudnia 2020 r., a Obwiniony nie został stosownie poinformowany o konieczności złożenia wniosku o zwrot zatrzymanego elektronicznie prawa jazdy – ergo Obwiniony nie popełnił zarzucanego mu czynu wyczerpującego dyspozycję art. 94 § 1 k.w., tym samym pozostawał w błędzie co do prawa (art. 7 § 1 k.w.), który zważywszy na treść wyjaśnień ww. miał charakter usprawiedliwiony”. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie obwinionego od popełnienia zarzucanego mu czynu.

W piśmie stanowiącym uzupełnienie apelacji obrońca obwinionego zawarł argumentację przemawiającą za tym, że obwiniony nie zrealizował znamion zarzucanego mu wykroczenia, a to dlatego, że prowadził pojazd w czasie, gdy

okres zatrzymania prawa jazdy (oznaczony w decyzji) już upłynął, ale sprawcy nie zwrócono jeszcze prawa jazdy.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 12 września 2023 r., XI Ka 644/23, wyrok Sądu I instancji został utrzymany w mocy.

Kasację od tego wyroku wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, który zaskarżył go w całości, na korzyść ukaranego i zarzucił: „rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w., polegające na braku należytego skontrolowania wyroku sądu *meriti* poza granicami zaskarżenia, pomimo tego, że było ono obarczone rażącym naruszeniem przepisu prawa karnego materialnego, tj. art. 94 § 1 k.w., polegającym na przypisaniu T.K. odpowiedzialności za to wykroczenie, gdyż w czasie czynu obwiniony posiadał uprawnienia do prowadzenia pojazdu, co w konsekwencji prowadziło do rażącej niesprawiedliwości wyroku”, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu I instancji i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.

Ma rację skarżący, że Sąd Okręgowy nie przeprowadził rzetelnej kontroli odwoławczej, doprowadzając do utrzymania w mocy wyroku, który cechuje rażąca niesprawiedliwość. W apelacji obrońcy obwinionego nie było zarzutu, który wskazywałby na brak wypełnienia znamion wykroczenia przez obwinionego ze względu na fakt, że odzyskał on uprawnienia do kierowania pojazdami z chwilą zakończenia okresu czasowego ich zatrzymania. Jednakże taka argumentacja została zawarta w dodatkowym piśmie procesowym, określonym jako uzupełnienie apelacji. Sąd odwoławczy odniósł się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do argumentacji przedstawionej w tym piśmie, stając jednak na stanowisku, że do

skutecznego powrotu uprawnień obwinionego doszło dopiero z chwilą uiszczenia opłaty ewidencyjnej i elektronicznego zwrotu prawa jazdy, a więc dzień po dacie czynu, tym samym akceptując zrealizowanie przez niego znamion wykroczenia z art. 94 § 1 k.w. Taka argumentacja jest jednak błędna.

Decyzją Prezydenta Miasta B. z dnia 30 grudnia 2020 r., nr (...) (k.10), doszło do czasowego, elektronicznego zatrzymania T.K. prawa jazdy na 3 miesiące, w okresie od dnia 6 grudnia 2020 r. do dnia 6 marca 2021 r., za przekroczenie prędkości więcej niż o 50 km/h w obszarze zabudowanym. Mimo upływu okresu zatrzymania prawa jazdy elektroniczne zwrócenie dokumentu nastąpiło dopiero z dniem 26 stycznia 2022 r. (dzień po dacie czynu) na wniosek obwinionego i po uiszczeniu przez niego opłaty ewidencyjnej (k.9).

Według art. 102 ust. 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1210) zwrot prawa jazdy zatrzymanego na okres nieprzekraczający roku następuje po ustaniu przyczyny zatrzymania, a więc bez spełnienia jakichkolwiek dodatkowych warunków. W orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie wskazuje się, że przez brak wymaganych uprawnień w rozumieniu art. 94 § 1 k.w. należy postrzegać zarówno sytuację, gdy dana osoba w ogóle nie uzyskała uprawnień do prowadzenia pojazdu określonej kategorii w sposób wskazany w przepisach ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1251), utraciła je w wyniku cofnięcia i musi ponownie ubiegać się o uzyskanie takich uprawnień lub posiadając *de facto* takie uprawnienia nie może w danej chwili ich realizować i z nich korzystać z uwagi np. na ich czasowe „zawieszenie”, nie powodujące jednak ich definitywnej utraty. Oznacza to, że przy czasowym zatrzymaniu prawa jazdy znamiona wykroczenia z art. 94 § 1 k.w. wypełnia wyłącznie prowadzenie pojazdu w okresie trwania tego zatrzymania. W tej sprawie tylko w okresie wskazanym w decyzji, tj. od dnia 6 grudnia 2020 r. do dnia 6 marca 2021 r., T.K. „nie posiadał uprawnień” do kierowania pojazdami. Natomiast po upływie tego okresu odzyskał je, niezależnie od tego, czy odebrał dokument prawa jazdy ze stosownego urzędu i fizycznie nim dysponował, czy też dokument został mu zwrócony elektronicznie. Zatem zasadne jest przyjęcie, że w dniu czynu, tj. 25 stycznia 2022 r., a więc już po okresie

elektronicznego zatrzymania prawa jazdy, wbrew stanowisku Sądu Rejonowego, posiadał on stosowne uprawnienia, choć w systemie policyjnym widniała informacja o zatrzymaniu prawa jazdy, a z akt sprawy nie wynika, aby obwiniony posiadał przy sobie fizycznie dokument potwierdzający posiadanie tych uprawnień, co nie jest wystarczające dla przyjęcia wypełnienia znamion z art. 94 § 1 k.w. (w ten sposób m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 30 lipca 2024 r., I KK 232/24; z dnia 18 czerwca 2024 r., II KK 201/24; z dnia 19 marca 2019 r., IV KK 59/19).

Sąd Najwyższy dostrzega – co było wzmiankowane powyżej – że pomimo posiadania przez obwinionego stosownych uprawnień, z akt sprawy nie wynika, aby posiadał on podczas kontroli dokument potwierdzający ich posiadanie. Powyższa okoliczność mogłaby stać się polem do rozważań czy obwiniony nie powinien odpowiadać za wykroczenie kwalifikowane z art. 95 § 1 k.w., z punktu widzenia odpowiedzialności wykroczeniowej korzystniejszej dla obwinionego niż przypisane mu wykroczenie z art. 94 § 1 k.w. W orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie przyjmuje się jednak, że aktualnie, począwszy od dnia 5 grudnia 2020 r., kierujący pojazdem nie ma już obowiązku posiadania przy sobie dokumentu prawa jazdy wydanego w Rzeczypospolitej Polskiej, a brak takiego dokumentu nie wypełnia znamion wykroczenia z art. 95 § 1 k.w. Ustawą z dnia 14 sierpnia 2020 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 1517) wprowadzono zmianę art. 38 ust. 1 pkt 1 ustawy – Prawo o ruchu drogowym, który obliguje kierującego pojazdem do tego, aby posiadał przy sobie i okazał na żądanie uprawnionego organu: dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem inny niż wydane w kraju prawo jazdy albo pozwolenie na kierowanie tramwajem, jeżeli kierujący nie posiada wydanego w kraju prawa jazdy albo pozwolenia na kierowanie tramwajem. Zmiana ta, odwołując się do motywów leżących u podstaw projektu nowelizacji, miała stanowić ułatwienie dla obywateli, a była możliwa w związku z rozszerzeniem zakresu działania systemu teleinformatycznego obejmującego centralną ewidencję kierowców. Tym samym, nabycie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uprawnień do kierowania pojazdami nierozzerwalnie jest związane z wprowadzeniem danych kierującego do centralnej ewidencji kierowców. Ponieważ dostęp do tego systemu mają organy uprawnione do przeprowadzania kontroli drogowej, zbędne jest okazywanie

stosownego blankietu prawa jazdy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 lipca 2021 r., IV KK 252/21; z dnia 23 czerwca 2021, V KK 181/21; z dnia 19 maja 2021 r.; III KK 157/21).

Z uwagi na powyższą argumentację, uwzględniając kasację Rzecznika Praw Obywatelskich, należało uchylić oba wyroki wydane w sprawie i uniewinnić obwinionego od zarzucanego mu wykroczenia.

Rozstrzygnięcie o kosztach z punktu 2 uzasadnia art. 119 § 2 pkt 1 k.p.w.

Mając na uwadze powyższe, orzeczono jak w sentencji wyroku.

Andrzej Tomczyk Małgorzata Wąsek-Wiaderek Eugeniusz Wildowicz

[WB]

[ał]